

# งานกู่ชาติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

พลเรือเอก วสันต์ สารีกะภูติ



เสียดกรูง พ.ศ. ๒๑๑๑ - ๒๑๑๒

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

## ๑๓. รบเพื่อไทย

ภาพการสู้รบป้องกันกรุงศรีอยุธยาของไทย และการเข้าตีกรุงของพม่า ในปี พ.ศ. ๒๑๑๑ - ๒๑๑๒ เป็นการทำสงครามที่พัฒนาอาวุธทำลายขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ด้วยอาวุธปืนใหญ่และปืนเล็ก (ปืนไฟ) ของยุโรป ชาวโปรตุเกสซึ่งนำอาวุธทั้ง ๒ ชนิดเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนสุวรรณภูมิ หรืออุษาคเนย์ พร้อมกับตนเองมาเป็นทหารรับจ้างรบด้วย โปรตุเกสได้นำยุทธวิธีการรบด้วยอาวุธสมัยใหม่แบบยุโรป มาสอนทั้งไทยและพม่า แล้วก็เป็นกองทหารรับจ้างรบทั้งในกองทัพไทยและกองทัพพม่าด้วย โดยมีอยู่ในกองทัพพมามากกว่าไทย ประวัติศาสตร์ทั้งฝ่ายไทยและพม่าบันทึกไว้ว่า ทหารรับจ้างชาวโปรตุเกส เป็นนักรบที่มีระเบียบวินัยสูง กล้าหาญ และซื่อสัตย์ต่อประเทศนายจ้าง ไม่ทรยศหักหลังนายจ้าง

ถือว่าเป็นนักรบชั้นยอด สงครามตีกรุงศรีอยุธยาครั้งนี้ทหารพม่าสูญเสียจากอำนาจปืนใหญ่และปืนเล็ก (ปืนไฟ) ของฝ่ายไทยมากมาย แม้พม่าจะรบแบบไม่กลัวตายเข้ามาทั้บถมเท่าใดก็ยังยึดเมืองไม่ได้ ประวัติศาสตร์พม่าเองบันทึกไว้ว่า แนวรบของพม่ามีแต่กลืนศพเหม็นตลบอบอวล ฝ่ายไทยแม้จะมีกำลังน้อยกว่า แต่มีกำแพงเมือง บ้อมค่ายก่ออิฐถือปูน บังทางปืนฝ่ายพม่า จึงสูญเสียน้อยกว่า เมื่อพม่าเข้ามาประชิดกำแพงเมือง ฝ่ายไทยก็จะส่งหน่วยรบกล้าตายออกไป รำดาบ รำทวน สู้กันด้วยอาวุธสั้นแบบโบราณ เพลงดาบ เพลงทวน สำนักอยุธยา มีได้ด้อยกว่าสำนักหงสาวดี ถ้ากำลังใกล้เคียงกัน พม่าก็ทำอะไรไม่ได้

ปืนใหญ่ของไทย เดิมหล่อด้วยทองแดง ซึ่งต้องขอซื้อทองแดงเป็นกรณีพิเศษจากประเทศจีน แต่เมื่อโปรตุเกสมาสอนไทยหล่อปืนใหญ่ด้วยเหล็ก ทำให้ปืนใหญ่เหล็กยิงได้ไกลกว่าปืนใหญ่ทองแดง เมื่อตั้งยิงบนกำแพงเมืองสูง ๆ จึงยิงได้ไกลกว่า แม้พม่าจะก่อมูลดินสูงกว่ากำแพงเมืองของกรุงศรีอยุธยา ตั้งปืนใหญ่ยิงเข้าทำลายกรุง แต่ปืนใหญ่ที่พม่าขนมาจากกรุงหงสาวดีนั้น ก็ยังมีขนาดเล็กกว่าปืนใหญ่ไทย พม่าต้องเสียเข้ามาตั้งยิงในระยะใกล้ เพื่อให้ยิงถึงในกรุง จึงเป็นเป้าของปืนใหญ่ไทย หนึ่งในสงครามครั้งนี้ประชาชนชาวอยุธยามีความอดทนต่อการถูกปืนใหญ่พม่ายิงใส่ตัวเมืองได้เป็นอย่างดี ไม่มีการร้องทุกข์ให้ยอมแพ้เหมือนสงคราม ปี พ.ศ.๒๑๐๖

### ๑๔. เปลี่ยนม้ากลางศึก

ขณะที่ศึกกำลังสู้รบติดพันกันอย่างดุเดือด ในปี พ.ศ.๒๑๑๑ นั้น อยุธยาโชคร้าย ต้องเปลี่ยนม้ากลางศึก สมเด็จพระมหาจักรพรรดิสวรรคต ทำให้กองทัพอยุธยาเสียขวัญทันที แม้พระองค์จะมีใช้กษัตริย์นักรบ แต่พระองค์ก็เป็นนักปกครองและนักบริหารที่ดีเยี่ยม มากด้วยความเมตตา ราชวงศ์ขุนนาง แม่ทัพนายกอง และประชาชน เคารพรักใคร่พระองค์ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมขวัญกำลังใจในการทำศึกสงครามได้ โดยไม่ต้องออกหน้าหน้าตะลุย พระมหินทร

ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นครั้งที่ ๒ ทรงพระนามพระมหินทราธิราช ประวัติศาสตร์ทั้งฝ่ายไทยและฝรั่ง บันทึกไว้ว่า พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีคุณสมบัติดีด้อยกว่าพระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยาที่เคยมีมาทุกพระองค์ ไม่ฉลาด ทั้งอ่อนแอในการบริหารปกครอง และการตีสงคราม ไม่ออกบัญชาการศึก จึงถูกเล่ห์กลศึกของพระเจ้าบุเรงนองจนเสียเมือง

เมื่อผู้ด้วยพละกำลังมา ๘ เดือนเศษยังเอาชนะไม่ได้ พระเจ้าบุเรงนองจึงใช้เล่ห์กลศึกชนิดยอมเสียสัจจะ คล้ายกับที่เคยใช้ตอนตีเมืองเมาะตะมะของมอญ



ภาพลิเกะสลักบนหนังควาย ฝีมือจิตรกรสาวชาวพัทลุง แสดงให้เห็นการตีโกนบริเวณพระราชวัง

### ๑๕. ส่งดาบเหล็กน้ำพี้ให้พม่า

เมื่อได้ข่าวว่าไทยในกรุงศรีอยุธยาเสียขวัญ เพราะสมเด็จพระมหาจักรพรรดิสวรรคต พระเจ้าบุเรงนองถือจังหวะโอกาสนี้ ส่งสาส์นถึงสมเด็จพระมหินทราธิราชว่า ถ้าไทยส่งพระยารามแม่ทัพป้องกันพระนครออกไปให้พม่า พม่าก็จะเลิกทัพกลับไป เพราะที่สู้รบอยู่นี้ก็เพราะโกรธพระยารามคนเดียวที่ยุให้สู้พม่า ความจริงพระเจ้าบุเรงนองรู้ว่าพระยารามเป็นแม่ทัพฝีมือดี จึงบริหารการศึกป้องกันเมืองไว้ได้ ถ้าขาดพระยาราม กรุงศรีอยุธยาก็คงแตก เพราะพระมหากษัตริย์ก็ไม่เข้มแข็ง ฉลาด เวลา แม่ทัพอื่น ๆ ก็ฝีมือไม่ถึงขั้น

อ่านประวัติศาสตร์ไทยตอนนี้แล้วหดหู่ใจ อุตสาห์สู้รบป้องกันเมืองมาอย่างดูเด็ดกล้าหาญ จนใกล้ถึงฤดูน้ำหลากอยู่แล้ว แต่พอเห็นสาส์นจากพม่ากลับถอดใจเชื่อเขาง่าย ๆ ส่งแม่ทัพผู้บัญชาการป้องกันพระนครให้พม่าง่าย ๆ มันไม่สมเหตุสมผลเลยที่กษัตริย์นักรบชาติใดชาติหนึ่งอุตสาห์ยกพลพลโยธาตั้ง ๕๐๐,๐๐๐ คน ข้ามน้ำข้ามเขามาตีเมืองใหญ่ ร้ารวาย หวังเอาทรัพย์สินไปเมืองตน จะยอมถอยกลับง่าย ๆ ด้วยการขอตัวแม่ทัพฝ่ายตรงข้ามเพียงคนเดียว ผิดหลักการทำสงครามไม่ว่าจะตำราการทำสงครามชาติไหน ๆ ผิวชาว ผิวเหลือง ผิวดำก็ผิดทั้งนั้น เราชุ่นหลังไม่รู้ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร แต่อ่านจากบันทึกประวัติศาสตร์ของไทยฉบับต่าง ๆ แล้ว มันไม่ค่อยจะสมเหตุสมผล มีอะไรอยู่ในกอไผ่

เมื่อสมเด็จพระมหินทราธิราช ส่งตัวพระยารามให้พม่า พระเจ้าบุเรงนองก็แกล้งปรึกษาบรรดาแม่ทัพ นายกองของตนว่า ฝ่ายไทยส่งตัวแม่ทัพใหญ่ป้องกันพระนครมาให้แล้ว สมควรที่พม่าจะถอยทัพกลับไปหรือไม่ เห็นเล่ห์กระเท่ห์หมาป่าหรือไม่ แม่ทัพนายกองคนไหนจะกล้าบอกให้ถอยกลับ มีหวังถูกตัดหัว ๗ ชั่วโมงก็รู้ความต้องการของนายตนอยู่แล้ว ข้อเสนอของแม่ทัพนายกองต่างก็กล่าวว่า กรุงศรีอยุธยาเหมือนลูกไก่อยู่ในกำมือแล้ว จึงไม่ควรถอยทัพกลับไป ควรตียึดเอาเมืองให้ได้ บุเรงนองจึงตอบพระภิกษุไทยที่นำพระยารามไปมอบให้พม่าว่า ลูกน้องไม่ยอมให้ถอยกลับ แต่ตัวพระยารามนั้นพม่าจับเอาไปแล้วไม่ยอมคืน พระเจ้าบุเรงนองยอมตรึงบดสังขัตย์เป็นครั้งที่ ๒

อุตสาห์สู้รบป้องกันเมืองมาอย่างดูเด็ดกล้าหาญ จนใกล้ถึงฤดูน้ำหลากอยู่แล้ว แต่พอเห็นสาส์นจากพม่ากลับถอดใจเชื่อเขาง่าย ๆ

## ๑๖. นักสู้ผู้กล้ากลายเป็นผู้ทรยศ

ฝ่ายไทยกลับฮึดสู้ ร่วมแรงร่วมใจกันต่อสู้ พม่าตีเท่าไรก็ยังยึดเมืองไม่ได้ น้ำเหนือก็ใกล้เข้ามาแล้ว พม่าร้อนใจจะต้องรีบตียึดเมืองให้ได้ก่อน น้ำเหนือมาถึงทุ่งอยุธยา พระเจ้าบุเรงนองจึงใช้ “กลยุทธ์ไส้ศึก” ถ้าพิจารณาดี ๆ จะเห็นได้ว่า การดำเนินกลยุทธ์ไส้ศึกของพระเจ้าบุเรงนองนั้น กระทำต่อเนื่องจาก “กลยุทธ์หลอกหลวง” ให้อยุธาส่งตัวแม่ทัพป้องกันพระนคร เป็นกลยุทธ์ขั้นที่ ๒ ต่อเนื่องกัน พูดได้ว่าพม่าทำเป็นระบบเป็นขั้นตอน มีการวางแผนไว้อย่างแน่นอน

ขั้นที่ ๑ ทำลายแม่ทัพฝีมือดี โดยหลวงให้ไทยส่งตัวพระยาราม แม่ทัพใหญ่ป้องกันพระนครให้พม่า

ขั้นที่ ๒ ส่งอดีตแม่ทัพฝีมือดีให้เมื่อรู้ว่าไทยขาดแม่ทัพใหญ่ป้องกันพระนคร แต่เป็นคนไทยใจพม่าไปเสียแล้ว

พงศาวดารไทยทุกฉบับ กล่าวเหมือนกันว่า พระเจ้าบุเรงนองเกลี้ยกล่อมพระยาจักรี แม่ทัพป้องกันพระนครเมื่อครั้งสงครามช้างเผือก พ.ศ.๒๑๐๖ แล้วส่งเข้าไปเป็นไส้ศึกในกรุงศรีอยุธยา โดยปล่อยให้ทำหน้าที่หนีออกไปจากคุกที่พม่าควบคุม โดยมีเครื่องพันธนาการติดตัวไปด้วย ฝ่ายไทยก็ตีใจ เพราะกำลังขาดแม่ทัพใหญ่อยู่พอดี ฝ่ายพม่าก็ตัดศีรษะผู้คุมเสียประจานให้ไทยเห็น ทำให้เห็นสมจริง อ่านแล้วเหมือนเรื่องสามก๊ก หรือลิเก ถ้าเป็นจริงตามนี้ก็ยิ่งเห็นเจตนาในแผนศึกของพม่า อุตสาห์เอาเชลยศึกที่จับไปเมื่อ ๖ ปีก่อน ใสเครื่องพันธนาการเป็นนักโทษข้ามเขาข้ามห้วยมาในกองทัพระยะเกือบ ๑,๐๐๐ กิโลเมตร มันไม่น่า

เป็นไปได้ เว้นแต่ได้นำมาด้วยในกองทัพโดยไม่มีการควบคุม นั่นคือถูกเกลี้ยกล่อมใจเป็นพม่าไปนานแล้ว จึงได้อามาในกองทัพด้วย ถ้ายังไม่มั่นใจหรือยังเกลี้ยกล่อมไม่ได้ จะเอามาด้วยให้เสียวันหลังทำไม จึงเห็นได้ว่าพม่าใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบ และวางแผนมาล่วงหน้า เป็นไปได้พม่าให้คนไปเกลี้ยกล่อมพระยาจักรีขณะอยู่ที่กรุงหงสาวดี แล้วนำตัวมาใช้งานที่กรุงศรีอยุธยา พระรามเสวย พระยาจักรี และพระสุนทรสงคราม ทั้ง ๓ ท่าน ที่พระเจ้าบุเรงนองเอาไปกรุงหงสาวดี คราวสงครามช้างเผือก เมื่อ พ.ศ.๒๑๐๖ ก็เพื่อตัดกำลังแม่ทัพผู้สามารถของอยุธยา มิได้เอาไปใส่คุกจำตรวนแต่อย่างใด เพียงแต่ให้อยู่โดยถูกควบคุมไม่ให้หนีกลับอยุธยาได้เท่านั้น ทำไม่กลับหนีได้ทั้งเครื่องพันธนาการ ช่างไม่ระแวงกันบ้างเลยหรือ ระบบการต่อต้านการข่าวไม่มีเลยหรือ จึงเชื่ออะไรง่าย ๆ ไม่สมเหตุผลน่าเศร้าจริง ๆ

เมื่อพระยาจักรีหนีจากพม่ากลับสู่กรุงศรีอยุธยาได้ สมเด็จพระมหาพนธ์ ตกอยู่ในภาวะขาดแคลนแม่ทัพใหญ่ป้องกันพระนคร จึงมอบหน้าที่ให้พระยาจักรีเป็นแม่ทัพป้องกันพระนครทันที เข้าแผนพม่า พระยาจักรีก็เริ่มทำกิจกรรมทรยศต่อแผ่นดินมารดรของตนทันที

ขั้นแรก ญให้สมเด็จพระมหาพนธ์ ระแวงว่าพระศรีเสาวภาค พระอนุชาต่างมารดาจะเป็นกบฏจึงถูกประหารชีวิต เรื่องมีอยู่ว่า หลังจากที่ไทยส่งตัวพระยาราม แม่ทัพใหญ่ป้องกันพระนครให้พม่า แต่พม่าไม่ถอยทัพกลับตามสัญญาจะวาจา แม่ทัพนายกองต่าง ๆ จึงโกรธแค้นพม่าที่เสียสัจจะ ร่วมแรงร่วมใจกันฮึดต่อสู้ป้องกันพระนคร การทำศึกสงครามมีแต่ใจสู้มีเพลงอาวุธดีอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีผู้นำหรือแม่ทัพที่เก่งกล้าเฉลียวฉลาดด้วย แม่ทัพเช่นนี้ไม่ใช่หาได้ง่าย ๆ เหมือนมีขายอยู่ตามตลาด หรือซูเปอร์มาร์เก็ต พระมหากษัตริย์สมเด็จพระมหาพนธ์เองก็ไม่เฉลียวฉลาด และไม่ใส่ใจในการศึกสงคราม ไม่น่าเชื่อแต่ก็ต้องเชื่อ เพราะทั้งประวัติศาสตร์ไทย และนักประวัติศาสตร์ยุโรปกล่าวไว้ตรงกัน วันวลิต กล่าววาทขณะพม่าเข้ากรุงได้และราชสำนักกำลังถูกยึดถือนั้น

พระมหากษัตริย์ยังทอดพระเนตรการชนไก่ อนิจจาชะตาเมืองอยุธยาและคนไทย

ในสภาวะขาดผู้นำผู้ศึกป้องกันพระนครเช่นนี้ ทหารกำลังเสียขวัญขาดที่รวมจิตใจสู้รบพระศรีเสาวภาค พระอนุชาต่างมารดาของสมเด็จพระมหาพนธ์ ซึ่งมีพระชนมายุยี่สิบเศษ ได้มาช่วยคุมกองหนุนส่วนรวมมีกำลังหมื่นเศษ คอยส่งไปช่วยหนุนด้านที่ข้าศึกเข้าตีรุนแรง ทำให้ทหารมีขวัญกำลังใจดีขึ้น พระศรีเสาวภาคมาทำงานโดยไม่ได้รับสั่ง คงเห็นว่าเป็นเชื้อพระวงศ์ เมื่อมีข้าศึกมาตีพระนคร ไม่มีแม่ทัพบัญชาการช่วยส่วนรวมก็ต้องมาช่วย ไม่นึกว่าพี่จะระแวงจนฆ่าฟันได้ลงคอทั้ง ๆ ที่ข้าศึกยังตีตีเมือง แต่ด้วยแรงยุของพระยาจักรีว่า พระศรีเสาวภาคจะแย่งราชบัลลังก์พระยาจักรีจึงกำจัดผู้ที่เป็นศูนย์กลางรวมใจสู้รบไปอีกคน

**ด้านใดสำคัญ  
ก็เอาคนอ่อนแอ  
ทางการศึกไปป้องกัน  
ใครเข้มแข็งในการศึก  
ก็เอาไปใช้งานอื่น  
ที่ไม่สำคัญ จนระบบ  
การป้องกันพระนคร  
รวนไปหมด**

ขั้นต่อมาก็ใช้อำนาจ แม่ทัพผู้ป้องกันพระนคร โยกแม่ทัพป้องกันกำแพงพระนครด้านต่าง ๆ วางคนไม่ให้เหมาะแก่งาน (Put the bad man on the right job) ด้านใดสำคัญก็เอาคนอ่อนแอทางการศึกไปป้องกัน ใครเข้มแข็งในการศึก ก็เอาไปใช้งานอื่นที่ไม่สำคัญ จนระบบการป้องกันพระนครรวนไปหมด

ขั้นสุดท้ายตอนทัพพม่าเข้ากรุงได้นั้น ประวัติศาสตร์กล่าวไว้เป็น ๒ นัย นัยหนึ่งว่าพม่าตีเข้าเมืองได้เอง เพราะพระยาจักรีโยกย้ายแม่ทัพจนมีแต่คนอ่อนแอในศึกป้องกันเมือง แต่อีกนัยหนึ่งว่าพระยาจักรีเปิดประตูเมืองให้ทัพพม่าเข้าเมือง ประวัติศาสตร์พม่าและฝรั่งก็ว่าไว้เช่นนั้น พม่าเข้ากรุงได้เมื่อเดือน ๙ แรม ๑๑ ค่ำ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๑๑๒ หลังจากนั้นเดือนเศษ น้ำเหนือก็ป่าท่วมท้องทุ่งรอบกรุงศรีอยุธยา นักประวัติศาสตร์ไทย กล่าวว่า สงครามคราวนี้ทหารไทยสู้รบได้อย่างกล้าหาญ อดทนมากกว่าทุกครั้ง จนพม่าคาดไม่ถึง ถ้าไม่โดนคนไทยทรยศ กรุงศรีอยุธยาสามารถสู้ศึกต่อไปได้อีก ๑ ปี เป็นอย่างน้อย

พิมาน แจ่มจรัส กล่าวไว้ในนครหลวงเป็นเจ้าหน้า ๑๗ - ๑๙ ในมุมมองของ ยี เอส ฮาร์วีย์ พูดถึงสงครามครั้งเสียกรุงไว้ดังนี้

...บุเรงนอง มีน้ำพระทัยต่อพระภิกษุ กษัตริย์ไทย (พระมหาจักรพรรดิ) ให้เสด็จจุดดงค์กลับประเทศได้ ไม่นานก็ทรงเปลื้องจิวร การรบครั้งต่อไปกับอยุธยา จึงเป็นสิ่งที่หนีไม่พ้น

สงครามครั้งสำคัญเกิดขึ้นใน พ.ศ.๒๑๑๑ กินเวลาเพียง ๑๐ เดือน พม่าสร้างปืนดินสูงกว่ากำแพงเมืองเพื่อให้ปืนใหญ่โปรตุเกส และมุสลิม (คาดว่าเป็พวกเปอร์เซียหรือเตอร์ก) สามารถระดมยิงเข้าไปในเมือง แต่ก็ยังยึดเมืองไม่ได้ต้องถอยเสียอย่างหนัก จนทหารต้องแอบอยู่หลังกองศพเพื่อนกองทัพเหม็นคูลังไปด้วยกลิ่นศพเน่าเปื่อย นายทหารถูกประหารชีวิต เพราะ แพ้ทั้งแนวซ้าย และแนวขวา

ในเมือง พระมหากษัตริย์ไทยผู้ชราภาพเสด็จสวรรคต พระราชโอรสบาปญญา ทรงเชื่อพม่าว่าจะถอนทัพ ถ้ายอมส่งตัวแม่ทัพที่เก่งที่สุดให้ในฐานะเป็นผู้ก่อสร้างนคร แต่การรบยังมีต่อไปแม้พม่าจะทุ่มเทใหม่ใจมดีอย่างไรก็ยังยึดเมืองไม่ได้ ถึงการสู้รบทำให้ขาดอาหาร ชาวเมืองก็ยังต่อต้านไว้ได้ จนกระทั่งบุเรงนองใช้อุบายให้ตัวประกันคนหนึ่งไทยส่งมาให้เมื่อ ๔ ปีก่อนนี้คือ ออกยาเสตกี (Aukhya Setki) หรือพระยาจักรีเข้าไปในเมืองบอกว่าหนีมาจากพวกที่พม่าจับตัวไว้ ฝ่ายไทยมอบตำแหน่งสำคัญให้ แล้วคืนหนึ่งเขาก็เปิดประตูเมืองให้ทัพพม่าเข้ากรุง ไทยเสียกรุงศรีอยุธยา วันอาทิตย์ เดือน ๙ แรม ๑๑ ค่ำ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ปี มะเส็ง พ.ศ.๒๑๑๒

**พระมหินทร์  
ต้องกลานเข้าเฝ้า  
พระเจ้าบุเรงนอง  
พระองค์ถูกนำไป  
ควบคุมเป็นเชลย  
และทรงประหาร  
ทางกาย บุเรงนอง  
สั่งประหารหมอลีบนาย  
ที่ไม่สามารถรักษา  
เยียวยาได้**

ถ้าอยุธยาไม่เสียเมืองด้วยเหตุนี้ มันอาจจะไม่มีวันแพ้เลย เพราะพม่ากำลังเดือดร้อนจากฝนไม่นานหลังจากนั้น น้ำก็ไหลป่าไปทั่วอยุธยาอย่างเป็นประวัตินการณ์

กษัตริย์อยุธยา คือ พระมหินทร์ ต้องกลานเข้าเฝ้าพระเจ้าบุเรงนอง พระองค์ถูกนำไปควบคุมเป็นเชลย และทรงประหารทางกาย บุเรงนองสั่งประหารหมอลีบนาย ที่ไม่สามารถรักษาเยียวยาได้ในที่สุดพระมหินทร์ เสด็จสวรรคต แต่ประวัติศาสตร์พม่ากล่าวว่า พระองค์ถูกประหารโดยการถ่วงน้ำระหว่างการเดินทางไปหงสาวดี ในเขตเมืองแครงหรือ เมืองสะเทิม สรุปว่า สิ้นพระชนม์ ก่อนถึงกรุงหงสาวดีแน่ ๆ



## วิถีชีวิตบนปลายของ พระยาจักรีผู้ทรยศ

เอกสารประวัติศาสตร์ หลายฉบับกล่าวไว้ไม่ตรงกัน ที่กล่าวว่าพระยาจักรีได้รับรางวัล ด้วยการเสนอให้รับศักดินามีที่ดินในสยาม แต่เขาขอไปอยู่ที่อื่น จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองอย่างกึ่งครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าหน้าที่ซึ่งถูกประหารเพราะความผิด พงศาวดารพม่ากล่าวว่า บุเรงนองจะปูนบำเหน็จให้เป็นเจ้าเมืองพิษณุโลก แทนพระมหากษัตริย์ราชวงศ์ แต่พระยาจักรีขอไปรับราชการอยู่ที่กรุงหงสาวดี และปรากฏในหนังสือคำให้การของชาวกรุงเก่าว่าบุเรงนองเลี้ยงไว้หน้อยหนึ่งก็หาเหตุฆ่าเสีย ด้วยรังเกียจว่าเป็น คนทรยศต่อบ้านเมืองของตนเอง

อยากทราบจริง ๆ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่จูงใจให้พระยาจักรี ทรยศต่อประเทศชาติของตนได้ หรือพระเจ้าบุเรงนองใช้วาทศิลป์อย่างไร จึงทำให้คนทรยศต่อบ้านเกิดเมืองนอนของตนได้

### สรุปผลของสงคราม ปี พ.ศ.๒๑๑๑ - ๒๑๑๒ ฝ่ายไทย สูญเสียอะไรบ้าง

กรุงแตกทัพพม่าเข้าเมืองได้ กรุงศรีอยุธยาและคนไทยสูญเสียมากมาย ดังนี้

๑. อาณาจักรอยุธยาตกเป็นเมืองขึ้นพม่า กรุงหงสาวดี ชนิดสมบูรณแบบ หมดลิตธิ์ต่อรองด้วยประการใด ๆ ทั้งสิ้น

๒. สูญเสียวงศ์กษัตริย์สุพรรณภูมิ พระมหากษัตริย์ (สมเด็จพระมหินทราธิราช) และราชวงศ์ทุกพระองค์ถูกจับไปพม่ากรุงหงสาวดี จนหมดสิ้นสูญวงศ์ประวัติศาสตร์ไทย กล่าวว่ สมเด็จพระมหินทราธิราช ประชวรสวรรคตกลางทาง ฝ่ายพม่ากล่าวว่ถูกประหารโดยวิธีถ่วงน้ำ

๓. สูญเสียทรัพยากรบุคคล ขุนนางข้าราชการ ประชาชน ถูกกวาดต้อนไปพม่า จำนวนมากมาย โดยเฉพาะช่างฝีมือ ช่างศิลป์ต่าง ๆ ถูกนำไปพัฒนากรุงหงสาวดีจนหมดสิ้น กรุงศรีอยุธยามีประชากร ๒๐๐,๐๐๐ ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ ๕ คน ก็เท่ากับมีประชากรประมาณ ๑ ล้านคน พระเจ้าบุเรงนองเหลือไว้ให้เฉพาะคนแก่และเด็กเพียง ๑๐,๐๐๐ คน เท่านั้น

๔. ไทยต้องส่งเครื่องบรรณาการให้พม่า หงสาวดีทุกปี เป็น

- ช้างงาน ๓๐เชือก

- เงิน ๓๐๐ ชั่ง (แร่เงิน)

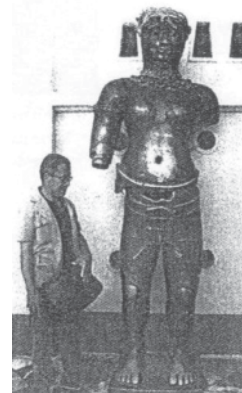
จำนวนนี้เท่ากันทั้งสงครามพระเจ้าตะเบงชเวตี้ พ.ศ.๒๐๙๑ และสงครามช้างเผือก พ.ศ.๒๑๐๖

๕. เสียผลประโยชน์ภาษีท่าเรือเมืองมะริด และตะนาวศรี เมืองท่าชั้นดีด้านอันดามัน ของกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า

๖. ปืนใหญ่ ปืนเล็ก (ปืนไฟ) นั้บพัน นั้บหมื่น กระบอกถูกนำไปเป็นอาวุธในกองทัพพม่า ที่เอาไปไม่ได้ก็ทำลายทิ้งมิให้ไทยใช้ได้อีก

๗. ช้างศึกจำนวนมาก เพื่อใช้ขนส่งสมบัติไทย และตัดกำลังกองทัพไทยไปด้วยในตัว

๘. ทรัพย์สมบัติทั้งของรัฐ ที่กรุงศรีอยุธยาสะสมมาเกือบ ๒๐๐ ปี ทรัพย์สมบัติของพระมหากษัตริย์ของราชวงศ์ ของขุนนาง และของประชาชน ถูกนำไปพม่า แทบจะไม่มีเหลืออยู่ในกรุงศรีอยุธยา สมบัติที่สะสมมาเกือบ ๒๐๐ ปี หายวับไปกับตา



รูปสัมฤทธิ์



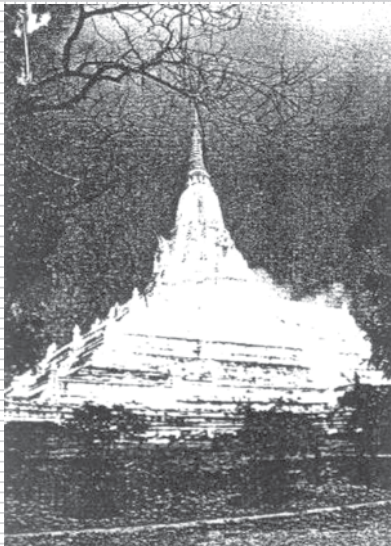
พฤษภาคม ๒๕๕๔

๙. วัตถุประสงค์ปรกรรมต่าง ๆ เช่น เทวรูป รูปนักสัตว์ รูปสัตว์ รวม ๓๐ ขึ้น ต่อมาไปอยู่ที่ยะไข่ทั้งหมด ในปี พ.ศ.๒๑๔๒ แล้วภายหลังบางชิ้นไปอยู่ที่อังกฤษ

๑๐. กำแพงเมืองถูกรื้อทำลายลงโดยสิ้นเชิง มิให้ใช้เป็นประโยชน์ในการป้องกันพระนครต่อไป พม่าไม่ต้องการให้กรุงศรีอยุธยามีศักยภาพในการทำสงครามอีกต่อไป ไม่ว่าจะในทางรับหรือทางรุก ไม่ให้มีกองทัพแล้วยังทำลายกำแพงเมืองเสียด้วย

๑๑. พระเจ้าบุเรงนองให้ทหารพม่า ๓,๐๐๐ คน อยู่ช่วยป้องกันพระนครแทนทหารไทย นั่นคือกองทัพยึดครองอยุธยานั่นเอง

๑๒. พระเจ้าบุเรงนองปราบดาภิเษก ออกญาพิษณุโลก ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ปกครองกรุงศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๒ ขึ้น ๖ ค่ำ (ตุลาคม) ปีมะเส็ง พ.ศ.๒๑๑๒ ในฐานะเมืองขึ้นเป็นข้าขอบขัณฑสีมาของกรุงหงสาวดี พระนามพระสรรเพชญ์ (ที่๑) นักประวัติศาสตร์ชาวยุโรปเรียกว่ารัฐบาลหุ่น



เจดีย์ภูเขาทองครึ่งพม่าครึ่งไทย  
(ฐานล่างแบบพม่าข้างบนแบบเจดีย์  
ย่อมุมไม้สิบสองแบบไทย)



เจดีย์ภูเขาทอง ทุ่งภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑๓. พระเจ้าบุเรงนอง สร้างเจดีย์แห่งผู้ชนะ “คือเจดีย์ภูเขาทอง” อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงศรีอยุธยา ที่ทุ่งภูเขาทอง ปัจจุบัน เป็นเจดีย์แบบรามัญ แรงงานผู้สร้างคือเชลยคนไทย (บุเรงนองจะสร้างเจดีย์ไว้ ณ ทุกเมืองที่ตนตีได้ เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ)

๑๔. ไทยต้องเปลี่ยนวิธีนับปีศักราชจาก “มหาศักราช” มาใช้ “จุลศักราช” ของพม่าแทนแต่นั้นมา เพิ่งเปลี่ยนใช้พุทธศักราชในรัชกาลที่ ๔ กรุงรัตนโกสินทร์

๑๕. มีกองทัพพม่านำทัพโดยันทศกัณฐ์กับราชสิงครำ คุมชาวกระเหรี่ยง มอญ ไทยใหญ่ มาสร้างเส้นทางจากเกาะตะมะ ผ่านแม่สอด - ตาก มาที่กำแพงเพชร โดยพม่าอ้างว่าเพื่อสร้างเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างกรุงหงสาวดี กับกรุงศรีอยุธยา ให้ไปมาหาสู่กันโดยสะดวก พม่าได้ตั้งกองทัพอยู่ที่เมืองกำแพงเพชร แสดงว่าพม่าต้องการจะยึดครองกรุงศรีอยุธยายาวนาน กองกำลังส่วนนี้ภารกิจรองคือ เป็นกำลังเสริมให้แก่กำลังทหารพม่า ๓,๐๐๐ คน ในกรุงศรีอยุธยานั่นเอง (ตั้งขึ้นในสมัยพระเจ้าหงสาวดีนันทบุเรง)

## ฝ่ายพม่า ได้อะไรบ้าง

๑. สิ่งใดที่ไทยเสีย พม่าก็ได้ โดยเฉพาะที่สำคัญคือ ทรัพยากรบุคคล และทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ

๒. อำนาจเหนือกษัตริย์ไทย และคนไทย เกณฑ์คนเกณฑ์สิ่งของ แรงงานได้ เมื่อสั่ง

๓. พระเจ้าบุเรงนองได้รับการยกย่องว่าเป็นพระมหากษัตริย์ “พระเจ้าชนะสิบทิศ” โดยสมบูรณ

๔. พม่าหงสาวดีกลายเป็นราชอาณาจักรที่มีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุดในภูมิภาคสุวรรณภูมิ (อุษาคเนย์) หรือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๕. บุเรงนองเป็นพระมหากษัตริย์ที่ร่ำรวยยิ่งกว่า พระราชาแห่งเตอร์ก ผู้ยิ่งใหญ่เสียอีก และมีกำลังกองทัพในบังคับบัญชาถึง ๗๐๐,๐๐๐ - ๙๐๐,๐๐๐ คน

## ความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา

จดหมายของชาวโปรตุเกส เช่น โตเม ปีเรส (Tom Pires) ได้กล่าวถึงพระราชอำนาจอันกว้างไกลของกษัตริย์สยามในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๐๓๔ - ๒๐๗๒) เมื่อถึงรัชสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช (พ.ศ. ๒๐๗๗ - ๒๐๙๐) นั้น นักจดหมายเหตุโปรตุเกสหลายคน ก็กล่าวถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระนครศรีอยุธยา ซึ่งขึ้นถึงขีดสุดในเวลานั้น ในทำนองเดียวกัน [สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๔๐๐ ปี ของการครองราชย์ โดยคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย หน้า ๗๓ - ๗๕]

โจอา เด บาร์โรส (Joo de Barros) ได้รายงานสภาพกรุงสยามใน พ.ศ. ๒๐๘๓ โดยชี้ให้เห็นว่า ราชอาณาจักรสยามมีประเพณีนักรบที่เข้มข้น พระเจ้ากรุงสยามโปรด ฯ ให้มีการประลองยุทธ์ โดยเฉพาะทางเรืออยู่บ่อย ๆ นอกจากนั้นแล้ว เมืองสุโขทัย และสวรรคโลก ยังเป็นแหล่งผลิตนักรบที่มีชื่อเสียงที่สุด

เฟอร์เนา เมนเดซ ปินตู (Fernaο Mendes Pinto) เขียนจดหมายเหตุส่วนตัวถึงสำนักเผยแพร่ศาสนาคณะเยซูอิต ในเวลาไล่เลี่ยกับ โจอา เด บาร์โรส กล่าวถึงสภาพอันรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของพระนครศรีอยุธยา แม้ว่าขณะกรุงศรีอยุธยาจะมีเพียงกำแพงดินและเชิงเทินดินอัดล้อมรอบ แต่ก็มีประชากรหนาแน่นในเขตตัวเกาะถึง ๔๐๐,๐๐๐ คราวเรือน โดยมีชาวต่างชาติต่างภาษาเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ถึงในราวหนึ่งในสี่ สำหรับการพาณิชย์ในแต่ละปีมีการส่งเรือไปค้าขายที่เมืองจีนทุกปี แสดงว่าพระนครศรีอยุธยา

เป็นศูนย์กลางการค้าที่มั่งคั่งแห่งหนึ่งของภูมิภาค

มะริดและตะนาวศรี ในขณะนั้น เป็นสมบัติล้ำค่าของราชสำนักอยุธยา โจอา เด บาร์โรส กล่าวว่า สินค้าของหลายเมืองต้องส่งผ่านเมืองท่าของประเทศสยาม ดังนั้นกษัตริย์พม่า (พระเจ้าตะเบงชเวตี้) ซึ่งขยายพระราชอาณาเขตลงสู่หัวเมืองชายทะเลทางใต้ จึงต้องการครอบครองเมืองท่าของไทยด้วย [ นเรศวร ๔๐๐ ปี หน้า ๗๖ ]

เพราะกรุงศรีอยุธยา ร่ำรวยรุ่งเรือง จึงชักศึกเข้าบ้าน พระเจ้าบุเรงนองต้องการทรัพยากรสมบัติของกรุงศรีอยุธยาไปเป็นทรัพยากรสมบัติของตน ดังนั้นเมื่อประเทศร่ำรวยแล้วจึงต้องมีกองทัพเข้มแข็งคู่กัน

กรุงศรีอยุธยา  
ร่ำรวยรุ่งเรือง  
จึงชักศึกเข้าบ้าน  
พระเจ้าบุเรงนอง  
ต้องการทรัพยากรสมบัติ  
ของกรุงศรีอยุธยา  
ไปเป็นทรัพยากรสมบัติ  
ของตน



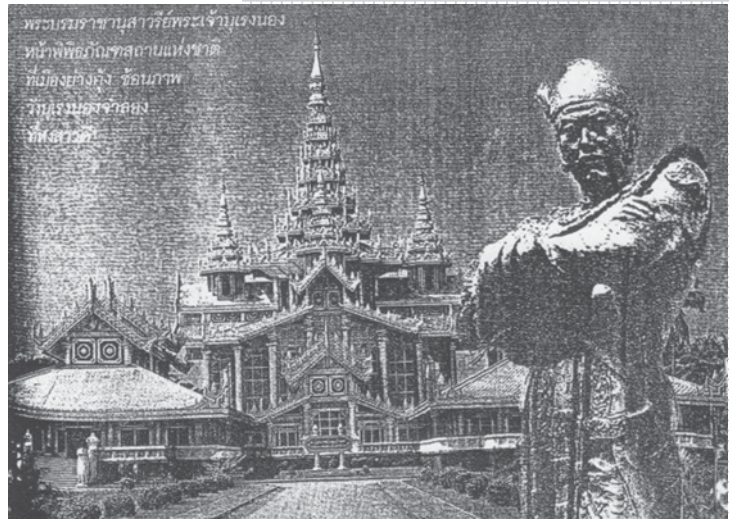
## วิเคราะห์การเสียดกรุงครั้งที่ ๑

๑. การเสียดกรุงศรีอยุธยา เมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๙ แรม ๑๑ ค่ำ ปีมะเส็ง วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๑๑๒ นำไปสู่การสิ้นสุดการแย่งชิงอำนาจกันของสองราชวงศ์เดิมลงไปด้วย ราชวงศ์สุพรรณภูมิถูกพม่าเอาไปอยู่กรุงหงสาวดีหมด ราชวงศ์อยู่ทองก็หมดอิทธิพลไปตั้งแต่พระมหากษัตริย์พระดิศรทรงราชย์ การเสียดกรุงจึงนำมาซึ่งการล้างไฟบุคลาครแห่งกรุงศรีอยุธยาใหม่ อย่างแท้จริง

ราชอาณาจักรอยุธยาจึงมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ไม่มีแคว้นหรือรัฐในอาณาจักรอยุธยาอีกต่อไป อาณาจักรอยุธยาภายใต้การบริหารการปกครองของราชวงศ์สุโขทัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นผู้ก่อร่างสร้างอาณาจักรใหม่ให้ยิ่งใหญ่ได้อีกครั้งหนึ่ง

๒. จากการกวาดต้อนประชาชนครัวเรือนอยุธยาไปพม่าจำนวนมาก เหลือไว้แค่ ๑๐,๐๐๐ คน (คนแก่และเด็ก) ให้ทำลายกำแพงเมือง ทหารป้องกันเมืองก็ไม่ให้มี มีทหารพม่า ๓,๐๐๐ คนแทน แสดงเจตนาพระเจ้าบุเรงนอง ต้องการยึดกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองขึ้นให้นานที่สุด เพื่อผลประโยชน์ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงของอาณาจักรพม่า จึงได้ตรวนกำลั้งอยุธยาไม่ให้ตั้งตัวเป็นอิสระได้อีกต่อไป การอุทสาห์ยกทัพใหญ่กำลังพลครั้งล้าน มาตีกรุงศรีอยุธยาถึง ๒ ครั้ง ของบุเรงนอง แสดงถึงความต้องการทรัพย์สินสมบัติของกรุงศรีอยุธยาเป็นสำคัญ

๓. การทำศึกสงครามที่พม่า พระเจ้าบุเรงนองกระทำกับไทยกรุงศรีอยุธยาครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการทุกรูปแบบเพื่อให้ชนะศึก ตีกรุงศรีอยุธยาให้ได้ตามจุดมุ่งประสงค์ของพม่า ทั้งการใช้กำลังรบและเล่นหักกลทุกชนิดจนถึงขั้นการใช้จารชนจากคนในชาติศัตรู วิธีการเช่นนี้ปรากฏอยู่ในการทำศึกสงครามระหว่างแคว้น ระหว่างอาณาจักรระหว่างประเทศ เกือบจะทุกยุคทุกสมัย ไม่มีคำว่า



บริสุทธิ์ยุติธรรมในการทำศึกสงคราม ผู้ที่ชนะเท่านั้นคือผู้ที่ถูกต้อง ดังนั้นทุกประเทศเมื่อจำเป็นต้องทำสงคราม จึงต้องเตรียมประเทศเตรียมกำลังรบให้พร้อมที่จะรับปัญหาจากข้าศึกศัตรูทุกรูปแบบอย่าเอาแต่โทษการกระทำของข้าศึกอย่างเดียวทุกประเทศเมื่อทำศึกสงครามกันก็ต้องการเป็นฝ่ายชนะ เพื่อผลประโยชน์ของประเทศตนทั้งนั้นขึ้นต้นต้องได้ผู้นำประเทศที่เก่ง ฉลาดสามารถรักประชาชน และต้องมีกองทัพที่มีอาวุธทันสมัยมีการฝึกที่ดี ทหารจะต้องรบเป็น รบเก่ง มิใช่แค่มารักษาการณ์

๔. ผู้ทรยศตายหลายครั้ง มีคำกล่าวในหมู่ทหารว่า นักรบผู้กล้าหาญตายเพียงครั้งเดียว คนฉลาดเขลาตายหลายครั้ง แต่ผู้เขียนขอบอกว่า ผู้ทรยศต่อประเทศชาติของตนตายหลายครั้งยิ่งกว่าคนฉลาด ทุกครั้งที่คนไทยอ่านประวัติศาสตร์ไทยถึงตอนเสียดกรุงศรีอยุธยา พ.ศ.๒๑๑๒ พระยาจักรีผู้ทรยศเปิดประตูเมืองให้พม่าเข้าศึกก็จะต้องตายทุกครั้งไป และจะต้องตายตราบที่คนไทยยังเรียนประวัติศาสตร์ไทย หรือตราบที่ยังมีประเทศไทยตกนรกชนิดที่มีแต่คนสาปแช่งซ้ำเติมตลอดเวลาหมดสิทธิ์ได้ผิดได้เกิด นำเวทนา

เกิดเป็นคนไทย จงอย่าได้ทรยศต่อประเทศชาติแผ่นดินเกิดของตน ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่เคยมีผู้ทรยศต่อประเทศชาติของตนแล้วตายดีสักรายเดียว อย่าว่าแต่เทพเทวาจะเกลียด แม้ภูตผีปีศาจ ก็ยังรังเกียจบุคคลเช่นนี้

๕. อยุธยาศึกษาบทเรียนจากสงครามได้อย่างรวดเร็วจนพม่าคาดคิดไม่ถึง จากสงครามใหญ่ ๓ ครั้ง ตั้งแต่สงครามพระเจ้าตะเบงชเวตี้ พ.ศ.๒๐๙๑ สงครามกับพระเจ้าชนะสิบทิศ คราวสงครามช้างเผือก พ.ศ.๒๑๐๖ และสงครามคราวเสียกรุง พ.ศ.๒๑๑๑ - ๒๑๑๒ ทหารอยุธยารบเก่งขึ้นเรื่อย ๆ จนพม่าผู้เป็นศัตรู คู่ศึกก็ยังนึกไม่ถึงฝีมือเพลงอาวุธและมวยไทยของนักรบระดับนายกอง นายหมู่ ลงไปถึงพลทหารนั้น ไม่เป็นรองพม่าหรือชนชาติใดในภูมิภาคแหลมทอง แต่อยุธยาขาดขุนศึกแม่ทัพฝีมือดีที่เป็นผู้นำทัพทำสงคราม เพราะขยับง่ากันเองเกือบทุกรอบ ๑๐ - ๒๐ ปี จากการแย่งราชบัลลังก์กันระหว่างราชวงศ์ จนแม่ทัพขุนศึก ฝีมือดีถูกฆ่าตาย ถูกปลด จนคนรุ่นใหม่โตไม่ทัน ผลิตไม่ทัน และเป็นเช่นนี้ แก่ไม่ได้ไปจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยา อีกครั้งเมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐

.....คนไทยยังจะมำกันต่อไปอีกหรือ.....

### ถามคนไทย

หัวใจถูกแทงที่ขั้ว	ตามตัวถูกแทงที่แผล
ปู่ไทยตายไปกี่คนแน่	ไทยจึงได้แผ่มาถึงแหลมทอง
กระดุกไทยกระเด็นไปที่ท่อน	เชิงตะกอนเผาไปกี่हन
คอขาดกันไปกี่คน	ไทยทุกคนจึงได้ไทยครอบครอง
เสียเลือดกันไปเท่าไร	เสียใจกันไปกี่ครั้ง
น้ำตาของไทยไหลหลัง	ทุก ๆ ครั้งที่ถูกเขื่อนขวานทอง
เช่นฆ่ากันไปทำไม	เราเป็นคนไทยด้วยกันทั้งผอง
ไทยฆ่าไทยให้ชาติอื่นครอง	วิญญาณปู่จะร้อง “ไอ้ลูกหลานจัญไร”

“.....ขอแต่ให้เสนาพฤตมาจารย์	สมัครสมานสามัคคี
อย่าเห็นแก่ตัวมัวพะวง	ลุ่มหลงฤษยาไม่ควรที่
อย่าต่างคนต่างแข่งกันแย่งดี	อย่าให้ช่องไพร่ที่มั่งร่ำรวย
แม้เราฤษยากันและกัน	ไม่ช้าพลันจะพากันฉิบหาย
ระวางการยุยงส่งร้าย	นั้นแหละเครื่องทำลายสามัคคี
คนะใดศัตรูผู้ฉลาด	หมายมาตรทำลายให้เร็วรี่
ก็ยุแยกให้แตกสามัคคี	เช่นกษัตริจจิววงศ์โบราณ
พราหมณ์ผู้เดียวรับใช้ไปยุแห่	สาระแน ยุญาติ ให้แตกฉาน
จนเวลาศัตรูจู่ไปลาญ	มัวเกี่ยวกันเสียการเสียนคร.....”

จากบทละครพูดคำกลอน เรื่อง พระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง	คงจะต้องบังคับขับไล่
เคียวเข็ญเย็นคำรำไป	ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย
เขาจะเห็นแก่หน้าคำซื่อ	จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย
ไหนจะต้องเห็น้อยยากลำบากกาย	ไหนจะอายุทั่วทั้งโลกา

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

(อ่านต่อฉบับหน้า) 